

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24   **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

ISBN 978-617-8430-05-4

© НУ «Одеська юридична академія, 2024
© Автори статей, 2024

Туляков Вячеслав Олексійович ЖЕРТВИ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЯК СУБ'ЄКТИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН	349
Мирошниченко Наталія Анатоліївна СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНІ НАСЛІДКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЇХ ВПЛИВ НА КВАЛІФІКАЦІЮ	353
Коломієць Юлія Юріївна НАУКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА НА ПОРОЗИ НОВОЇ УКРАЇНИ	356
Полянський Євген Юрійович ЩОДО ПОКРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	358
Абакіна-Пілявська Людмила Миколаївна ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЧЕСТИ ТА ГІДНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	360
Агапова Каріна Вікторівна ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ МОЛОДІЖНИМИ УГРУПОВАННЯМИ В УКРАЇНІ	362
Берш Анастасія Яковлівна КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ	364
Бойченко Віталій Петрович ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ НА ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СУСПІЛЬНОЇ МОРАЛІ	365
Горбачова Ірина Михайлівна ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НАСИЛЬНИЦЬКЕ ЗНИКНЕННЯ ЗА КК УКРАЇНИ	367
Гуменюк Віталій Васильович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДСТРОЧЕННЯ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ, ПРИМИРЕННЯ ЗЛОЧИНЦЯ ТА ПОТЕРПІЛОГО, ДІЯЛЬНОГО КАЯТТЯ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ НІМЕЧЧИНИ	370
Іванова (Кедик) Вероніка Петрівна МЕДИЧНИЙ ПРАЦІВНИК ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ	372
Колодін Денис Олексійович ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОСЯГАННЯ НА ВИБОРЧУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ	375
Тавлуй Олена Вікторівна ВЧИНЕННЯ КРАДІЖКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ	376
Тимофєєва Лілія Юріївна НЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСЛУЖЕНОГО ПОМ'ЯКШЕННЯ ЯК ПРОЯВ НЕПРОПОРЦІЙНОСТІ У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ	378
Хильченко Анастасія Сергіївна ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	380
Хімченко Світлана Анатоліївна ЗАХИСТ РЕПРОДУКТИВНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ	383
Чугуніков Ігор Іванович КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ: НЕОБХІДНІСТЬ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ	385
Камінський Петро Валерійович ПРОБАЦІЙНИЙ НАГЛЯД ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ	389
Павлова Олександра Сергіївна ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ І ПРАЦІВНИКІВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	391
Кулик Анастасія Валеріївна ОКРЕМІ НАПРЯМКИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРОТИПРАВНИМ ПОСЯГАННЯМ ...	394
Малишева Марина Валеріївна НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ДОСЛІД» ТА «ЕКСПЕРИМЕНТ» ЯК ПРИЧИНА ПРОБЛЕМ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ НЕЗАКОННОГО ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДІВ НАД ЛЮДИНОЮ	396
Мустафаєва Анна Іванівна КІБЕРБЕЗПЕКА ОСОБИ, СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ ДЕРЖАВИ	399
Нековаль Єгор Ігорович ОСНОВИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ФРН.	400
Поліщук Яна Романівна ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	403

нападника. Практика домашнього насилля широка, так само як широка практика незастосування відповідних заходів з боку правоохоронних органів в таких ситуаціях. Це не виправдовує спричинення смерті іншій людині. Але ступінь вини особи, яка вчиняє умисне вбивство без пом'якшувальних обставин та з пом'якшувальними обставинами різна. Отже, має враховуватись як при кваліфікації, так і при призначенні покарання.

Список використаних джерел

1. Постанова Верховного Суду колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду від 19 вересня 2023 року, справа № 204/647/20, провадження № 51-3037км22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113722437?fbclid=IwAR1MieLj0ijkFodUk9drCQeLRvAXNbilmTkT0nQdnMyX4w2slMDCWVrustc>.

2. Robinson P. H. Mitigations: The Forgotten Side of the Proportionality Principle. Penn Carey Law: Legal Scholarship Repository. 2020. URL: https://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3056&context=faculty_scholarship

3. de Londras F., Fergal F. Davis. Controlling the Executive in Times of Terrorism: Competing Perspectives on Effective Oversight Mechanisms. *Oxford Journal of Legal Studies*. 2010. Vol. 30, Iss. 1. P. 19–47. <https://doi.org/10.1093/ojls/gqp031>. URL: <https://academic.oup.com/ojls/article-abstract/30/1/19/1529107?redirectedFrom=fulltext>

Ключові слова: принцип пропорційності, пом'якшення кримінальної відповідальності, обтяження кримінальної відповідальності, необхідна оборона, легітимність.

Keywords: principle of proportionality, mitigation of criminal responsibility, aggravation of criminal responsibility, necessary defence, legitimacy.

Хильченко Анастасія Сергіївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент*

ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасні реалії воєнних викликів викликають необхідність переосмислення принципів кримінального правозастосування. Кажучи про принципи призначення покарання, безсумнівно, у першу чергу необхідно вести мову про принцип справедливості покарання. Хоча Кримінальний кодекс України (далі – КК України) не містить прямої вказівки на необхідність призначення саме справедливого покарання, однак такий висновок витікає із загальних засад призначення покарання. Більше того, відповідно до ч. 2 ст. 65 КК особі, яка вчинила кримінальне правопорушення має бути призначене покарання, необхідне й достатнє для її виправлення та попередження вчинення нових кримінальних правопорушень. Більш суворий вид покарання з числа передбачених за вчинене кримінальне правопорушення призначається лише у разі, якщо менш суворий вид покарання буде недостатній для виправлення особи та попередження вчинення нею нових кримінальних правопорушень». На нашу думку, такі законодавчі норми дають висновок, що, по-перше, призначення справедливого покарання – це є призначення пропорційного покарання, а, по-друге, вимоги пропорційного покарання полягають у достатності, необхідності застосовуваного виду покарання, а також врахування його мети. Для обґрунтування такої позиції наведемо аргументи наукового, правотлумачного та правозастосовчого характеру. Зауважимо, що у цій статті будемо вести мову про принцип пропорційності щодо заходів кримінально-правового впливу у цілому, а не лише покарання. Хоча аналіз норм КК України дає змогу зробити висновок конкретно лише про ст. 65 КК Украї-

ни «Загальні засади призначення покарання» та ст. 96-10 КК України «Загальні правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру». Звичайно, правила визначення інших заходів кримінально-правового впливу містяться у нормах кримінального закону, але не виділяються окремо у спеціальну норму. Тому нерідко в юридичній доктрині говорять про аналогію права у цій площині. Виходячи з цього, дане питання потребує подальшого наукового вивчення.

Євтошук Ю. О., аналізуючи принцип пропорційності зазначає, що вимога принципу сумірності у правозастосуванні – придатність, як і у правотворчості, характеризуються такими елементами, як мета, що має бути досягнута, захід, який використовується для її досягнення, та зв'язок між ними. Виходячи зі зв'язку принципів пропорційності та законності державний орган чи посадова особа має застосовувати захід, який передбачений законом, для досягнення лише законних цілей. Недотримання принципу законності спричиняє автоматичну непридатність заходу [1, с. 100]. Також, дослідниця робить висновок, що зміст вимог принципу сумірності у правотворчості свідчить про його тісний зв'язок з іншими правовими принципами – справедливості, рівності, законності, правової визначеності, балансування приватних і публічних інтересів, поваги до основних прав і свобод людини і громадянина [1, с. 113]. Щодо сфери кримінального правозастосування, вбачається, що балансування приватних і публічних інтересів опосередковується через врахування мети застосування заходу кримінально-правового впливу у кожному конкретному випадку (реалізація принципу пропорційності крізь принцип індивідуалізації покарання).

Яскравим прикладом підтвердження сказаному в умовах воєнного стану є застосування ст. 75 КК України щодо військовослужбовців. У практиці Касаційного кримінального суду трапляються випадки, коли Суд залишив у силі рішення судів попередніх інстанцій про звільнення від відбування покарання з випробуванням засуджених військовослужбовців під час призначення покарання або у своєму рішенні застосував статтю 75 КК (див., наприклад, постанови від 19 вересня 2023 року у справі № 688/2893/22; 08 вересня 2022 року у справі № 504/4159/20; 21 квітня 2022 року у справі № 280/38/18; 21 лютого 2019 року у справі № 725/3422/17).

Поряд із цим є випадки, коли Касаційний кримінальний суд підтримує рішення судів попередніх інстанцій про неможливість звільнення від відбування покарання з випробуванням засуджених військовослужбовців у ході призначення покарання або своїм рішенням скасовує застосування статті 75 КК (див., наприклад, постанови від 15 березня 2023 року у справі № 725/1652/22; 15 листопада 2023 року у справі № 608/67/23; 19 вересня 2023 року у справі № 130/3710/21).

На думку Голови ККС ВС О. Марчука, нам усім варто чітко усвідомлювати, що в умовах воєнного стану, коли військовослужбовці виконують свій військовий обов'язок безпосередньо в регіонах ведення бойових дій, ризикуючи своїм життям, захищаючи суверенітет України, звільнення військовослужбовців, які ухиляються від виконання таких обов'язків, від відбування покарання з випробуванням демотивує та знижує рівень військової дисципліни і боєготовності підрозділів Збройних Сил України та інших військових формувань, що є неприпустимим наслідком такого правозастосування. Не слід забувати про те, що Законом України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці» (від 13 грудня 2022 року № 2839-IX) було внесено зміни до частини першої статті 75 КК, а саме регламентовано, що звільнення від відбування покарання з випробуванням не може бути застосоване у разі вчинення кримінальних правопорушень, передбачених статтями 403, 405, 407, 408, 429 КК, в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці [2]. Сказане підтверджує, що при застосуванні дискреційних норм справедливість та пропорційність покарання не може бути реалізована без врахування мети застосування заходу кримінально-правового характеру, яка найбільшим

чином проявляється у конкретному інституті (те ж таки спеціальне попередження). Крім цього, хочемо зауважити, що з'ясування принципу пропорційності у правозастосовчому процесі не можливе без аналізу проблеми суддівського розсуду при призначенні покарання, що було предметом нашого кандидатського дослідження.

Далі. У Рішенні КСУ від 21 липня 2021 року (№ 3-р(II)/2021) зазначено, що принцип верховенства права, зокрема така його вимога, як принцип домірності, є взаємопов'язаними фундаментальними засадами функціонування всієї юридичної системи України. Конкретні санкції мають бути справедливими та відповідати принципів домірності, тобто законодавець має визначати стягнення з урахуванням їх виправданості та потреби для досягнення легітимної мети, беручи до уваги вимоги адекватності наслідків, які спричинені такими санкціями (у тому числі, для особи, до якої вони застосовуються), тій шкоді, що настає в результаті правопорушення.

Як зазначають суддів ВС крізь призму сучасних тенденцій у сфері кримінальної юстиції, у контексті концепції карального правосуддя та відновного правосуддя окремі складі злочинів проти основ національної безпеки потребують карального правосуддя, деякі – відновного. Так, що більш поширеним є вчинення злочину – то більш відновним має бути правосуддя (застосування пробаційного нагляду немає в частинах 1, 3 ст. 111-1 («Колабораційна діяльність») КК України, хоча змінами до цього Кодексу, які наберуть чинності 28 березня 2024 року, зокрема в ст.436 («Пропаганда війни»), ч. 1 ст. 436-2 («Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії РФ проти України, глорифікація її учасників»), ч. 2 ст. 442 («Публічні заклики до геноциду») КК України передбачено новий вид покарання у виді пробаційного нагляду). Водночас що менш поширеним і більш тяжким є злочин, то більш каральним має бути підхід (вже застосовано посилення санкції: за скоєння злочинів, передбачених ч. 2 ст. 111 («Державна зрада»), ч. 2 ст. 113 («Диверсія») КК України, передбачено покарання, зокрема у виді довічного позбавлення волі) [3].

Індивідуалізація покарання – конкретизація судом виду і розміру міри державного примусу, який призначається особі, яка вчинила кримінальне правопорушення, в залежності від особливостей даного правопорушення і його суб'єкту. Можна сказати, що принцип індивідуалізації покарання виступає як результат врахування принципів пропорційності та справедливості. З одного боку, взаємна реалізація цих трьох принципів передбачає застосування такої міри кримінально-правового впливу, яке є співрозмірною тяжкості вчиненого кримінального правопорушення та особі діяча, а також врахування системи покарань і конструкцію санкцій кримінального закону. А з іншого, ці принципи повинні сприяти досягненню цілей покарання чи іншого заходу кримінально-правового впливу.

Таким чином, принцип пропорційності кримінально-правової міри необхідно віднести до самостійного принципу кримінального правозастосування. Спостерігається тісна взаємодія та взаємовив цього принципу з принципами індивідуалізації та справедливості. Самостійний характер цьому принципу забезпечує існуюча система покарань, закріплення законом інших заходів кримінально-правового характеру за критерієм збільшення тяжкості у переліку, конструкція санкцій кримінального закону, а також правила призначення міри кримінально-правового впливу. Зміст принципу пропорційності на правозастосовчому рівні кримінального права розкривається через врахування таких вимог: необхідності, достатності, мети покарання чи іншого заходу кримінально-правового впливу.

Список використаних джерел

1. Євтошук Ю. О. Принцип пропорційності як необхідна складова верховенства права : дис. ... канд. юрид. наук / М-во освіти і науки України, Ун-т економіки та права «КРОК». Київ, 2015. 214 с.
2. Голова ККС ВС Олександр Марчук про справедливість як вимір суттєвості порушень, тенденції судової практики та виклики перед кримінальною юстицією : ексклюзивне інтерв'ю. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/1555203>

3. Судді ВС розповіли про останні тенденції у сфері кримінального права України. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1533617/>

Ключові слова: призначення покарання, пропорційність, справедливість, принципи.
Keywords: sentencing process, proportionality, justice, principles.

Хімченко Світлана Анатоліївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент*

ЗАХИСТ РЕПРОДУКТИВНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ

В світлі погіршення демографічної ситуації в Україні постає одне з актуальних питань в аспекті збереження українського народу це підвищення народжуваності. І захист репродуктивних прав в такій площині набуває неабиякого значення. Поки-що не поширеними, проте такими, що володіють достатнім ступенем суспільної небезпечності для того, щоб особа за їх вчинення несла сувору кримінальну відповідальність, є вчинення донорства та трансплантації частини анатомічних матеріалів, таких як статеві залози, репродуктивні клітини та живі ембріони.

Слід відзначити, що донорство та трансплантація частини анатомічних матеріалів, таких як статеві залози, репродуктивні клітини та живі ембріони, та протиправні діяння щодо їх вилучення на сьогодні фактично не врегульовано ані ст. 143, ані ст. 144 КК України. Оскільки Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» не розповсюджує свою дію на відносини з приводу трансплантації цих анатомічних об'єктів (абз. 2 ч.2 ст. 3 вказаного Закону) [1]. Це означає, що вони не входять до об'єкту злочинного посягання, передбаченого у ст. 143 КК України.

Зовсім інше ставлення до вказаного питання є притаманним для деяких західноєвропейських країн, де застосування допоміжних репродуктивних технологій взагалі заборонене. Прийнятий в 2004 р. в Італії закон № 40 забороняє донорство гамет та ембріонів, доімплантаційну діагностику і криоконсервацію ембріонів, а також сурогатне материнство [2]. Усі отримані ембріони повинні бути підсажені біологічній матері. Послугами репродуктологів можуть скористатись тільки пари, що перебувають в шлюбі. За порушення передбачені штрафи до 300 000 євро. В ФРН з 1990 р. діє закон «Про захист ембріону». Використання донорських ембріонів та ооцитів заборонено. Донорство сперми дозволяється, але тільки не анонімно. Цей закон забороняє і сурогатне материнство, як таке, що «суперечить людській гідності» та «принижує жінку». Аналогічне законодавство, що передбачає три роки тюрми та штраф 45 000 євро за «посередництво при виношуванні плоду для іншої особи» та «симуляцію, яка применшує громадянський статус дитини», діє у Франції.

Значно ліберальнішим є законодавство Великобританії, Бельгії, Греції та Іспанії. Проте справжнім оазисом для репродуктологів є країни пострадянського простору, що не входять до складу ЄС.

На міжнародному рівні репродуктивні права знайшли своє закріплення в Платформі дій, прийнятій в Пекіні в 1995 р. Проте слід враховувати статус Пекінської платформи. Вона не є універсальною конвенцією або актом, що містить в собі норми *jus cogens*. Водночас не можна не усвідомлювати, що якщо є формально оформлене поняття репродуктивного здоров'я, репродуктивних прав, то це говорить про те, що так чи інакше ці категорії повинні бути врегульовані на державному рівні – внутрішнім законодавством України. Окрім закріплення таких прав, законодавством також повинні бути визначені обмеження реалізації репродуктивних можливостей. Репродуктивні процеси не можуть знаходитись поза правовим регулюванням.